ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

DAVLAT TILI NUFUZINI OSHIRISHDA OMMAVIY TADBIRLAR VA LOYIHALARNING ROLI

Boymirzayeva Muxlisa Dilshodbek qizi
Andijon davlat chet tillari instituti
Xorijiy til va adabiyot fakulteti
Ingliz tili va adabiyot yo‘nalishi
1-kurs talabasi

Yuldasheva S.B.
Ilmiy maslahatchi:
https://doi.org/10.5281/zenodo.23835669

Annotatsiya. Ushbu maqolada davlat tilining nufuzini oshirishda ommaviy tadbirlar va turli loyihalarning ahamiyati yoritiladi. O‘zbek tilini keng targ‘ib qilish, yoshlar orasida til madaniyatini rivojlantirish, adabiy til me’yorlariga rioya etish hamda davlat tilining zamonaviy jamiyatdagi o‘rnini mustahkamlash masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, til bayramlari, tanlovlar, konferensiyalar, kitobxonlik tadbirlari va raqamli loyihalarning til rivojiga ta’siri ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: davlat tili, o‘zbek tili, til nufuzi, ommaviy tadbirlar, loyihalar, til madaniyati, yoshlar, targ‘ibot, savodxonlik, milliy qadriyatlar.

Kirish

Til har bir millatning ma’naviy boyligi, tarixiy xotirasi va milliy o‘zligini ifodalovchi muhim vositadir. Insonlar til orqali o‘z fikrlarini bayon qiladi, bilim va tajribalarini boshqalarga yetkazadi hamda avlodlar o‘rtasidagi ma’naviy aloqani davom ettiradi. Shu sababli har bir xalq o‘z tilini asrash, rivojlantirish va uning jamiyatdagi mavqeyini mustahkamlashga alohida e’tibor qaratadi.

O‘zbek tili O‘zbekiston Respublikasining davlat tili sifatida mamlakatning ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotida muhim o‘rin egallaydi. Davlat tilining nufuzini oshirish faqat qonuniy talablarni bajarish bilan cheklanmaydi. Buning uchun jamiyatda tilga hurmat tuyg‘usini shakllantirish, uning imkoniyatlarini keng namoyon etish va kundalik hayotda to‘g‘ri qo‘llanishini ta’minlash zarur.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlangan davrda davlat tilini targ‘ib qilishning yangi usullari paydo bo‘lmoqda. Turli ommaviy tadbirlar, ma’rifiy uchrashuvlar, tanlovlar, ilmiy anjumanlar va zamonaviy loyihalar o‘zbek tilining mavqeyini oshirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, yoshlarning bunday tadbirlarda faol ishtirok etishi tilga bo‘lgan qiziqish va mas’uliyatni kuchaytiradi.

Ommaviy tadbirlarning davlat tili nufuzidagi o‘rni

Davlat tilining nufuzini oshirishda ommaviy tadbirlar muhim ahamiyatga ega. Chunki bunday tadbirlar ko‘plab insonlarni bir maqsad atrofida birlashtiradi, tilga oid bilimlarni kengaytiradi va milliy qadriyatlarga bo‘lgan hurmatni mustahkamlaydi. O‘zbek tiliga bag‘ishlangan bayramlar, adabiy kechalar, she’rxonlik tadbirlari, insholar tanlovlari va kitob ko‘rgazmalari aholining turli qatlamlari orasida til madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Har yili 21-oktabr — O‘zbek tili bayrami kuni munosabati bilan o‘tkaziladigan tadbirlar davlat tilining tarixiy ahamiyati va bugungi kundagi mavqeyini keng targ‘ib etish uchun muhim imkoniyat yaratadi. Ushbu sana munosabati bilan ta’lim muassasalarida davra suhbatlari, ijodiy tanlovlar, ma’ruzalar

va adabiy uchrashuvlar tashkil etilishi mumkin. Bunday tadbirlar orqali yoshlar o‘zbek tilining rivojlanish tarixi, boy lug‘at tarkibi va ifoda imkoniyatlari haqida ko‘proq ma’lumotga ega bo‘ladi.

Ommaviy tadbirlarning yana bir muhim jihati shundaki, ular davlat tilidan to‘g‘ri foydalanish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Masalan, notiqlik tanlovlari yoshlarni fikrini ravon va mantiqiy ifodalashga o‘rgatadi. Imlo va savodxonlik bellashuvlari yozma nutqdagi xatolarni kamaytirishga yordam beradi. She’rxonlik va badiiy o‘qish tadbirlari esa adabiy tilning go‘zalligi, ohangi va ta’sirchanligini namoyon etadi.

Bunday tadbirlar faqat ta’lim muassasalari bilan cheklanib qolmasligi lozim. Mahallalar, kutubxonalar, madaniyat markazlari, davlat tashkilotlari va jamoat birlashmalarida ham tilga bag‘ishlangan ma’rifiy uchrashuvlar o‘tkazilishi mumkin. Natijada davlat tilini targ‘ib qilish keng jamoatchilik ishtirokidagi uzluksiz jarayonga aylanadi.

Davlat tilini rivojlantirishga qaratilgan loyihalar

Davlat tili nufuzini oshirishda turli loyihalarning ham o‘rni katta. Loyiha ma’lum bir maqsadga erishish uchun rejalashtirilgan, aniq vazifalar va natijalarga ega faoliyatdir. Tilni rivojlantirishga qaratilgan loyihalar aholining tilga bo‘lgan qiziqishini oshirish, savodxonlikni rivojlantirish va o‘zbek tilining zamonaviy sohalarda qo‘llanilishini kengaytirishga xizmat qiladi.

Masalan, “Savodxon yoshlar” kabi tashabbuslar doirasida imlo mashg‘ulotlari, diktantlar, maqola yozish va matn tahrirlash bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlar tashkil etish mumkin. Bunday loyihalar yoshlarning yozma nutqini rivojlantiradi, xatolarni mustaqil aniqlash va tuzatish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Yana bir samarali yo‘nalish — “Bir kunni o‘zbek tilida” kabi targ‘ibot loyihalaridir. Ushbu tashabbus doirasida ishtirokchilar kundalik muloqot, e’lonlar, taqdimotlar va ijodiy ishlarni imkon qadar adabiy o‘zbek tilida olib borishga undaladi. Bunda maqsad boshqa tillardan foydalanishni cheklash emas, balki davlat tilida ravon va to‘g‘ri muloqot qilish imkoniyatlarini kengaytirishdir.

Ta’lim muassasalarida “Yosh tarjimonlar”, “Til bilimdonlari” va “Eng yaxshi maqola” kabi tanlovlar tashkil etilishi ham foydali. Bunday loyihalar talabalarning ijodiy fikrlashini, so‘z boyligini va mustaqil izlanish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Ishtirokchilar o‘zbek tilida ilmiy-ommabop matnlar yozish, nutq tayyorlash va adabiy manbalardan foydalanishni o‘rganadilar.

Raqamli makon va ommaviy axborot vositalarining ta’siri

Bugungi kunda internet va ijtimoiy tarmoqlar tilni targ‘ib qilishning keng imkoniyatlarini yaratmoqda. Qisqa videolar, podkastlar, elektron lug‘atlar, onlayn viktorinalar va savodxonlikka oid sahifalar orqali ko‘plab insonlarga bir vaqtning o‘zida murojaat qilish mumkin. Ayniqsa, yoshlar ko‘p foydalanadigan raqamli platformalarda o‘zbek tilidagi sifatli va qiziqarli kontentni ko‘paytirish muhimdir.

Ijtimoiy tarmoqlarda “Haftaning yangi so‘zi”, “Imlo daqiqasi” yoki “Bir maqol — bir ma’no” kabi ruknlarni yo‘lga qo‘yish mumkin. Ular orqali foydalanuvchilar yangi so‘zlar, maqollar, iboralar va imlo qoidalari bilan tanishadi. Bunday materiallar qisqa, tushunarli va muntazam bo‘lsa, ularning ta’siri yanada ortadi.

Ommaviy axborot vositalari ham davlat tili nufuzini mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi. Televideniye, radio, internet nashrlari va reklama matnlarida adabiy til me’yorlariga amal qilinishi aholiga ijobiy namuna bo‘ladi. Jurnalistlar, boshlovchilar, blogerlar va kontent yaratuvchilar so‘z tanlash, talaffuz va imlo masalalariga e’tibor qaratishi lozim.

Raqamli texnologiyalar o‘zbek tilining ilm-fan va kasbiy faoliyatdagi qo‘llanilishini ham kengaytirishi mumkin. Elektron terminologik lug‘atlar, o‘zbek tilidagi o‘quv platformalari, matnni tekshirish vositalari va ochiq ta’lim resurslari foydalanuvchilarga tilni mustaqil o‘rganish imkonini beradi. Shu bilan birga, bunday resurslarning ishonchliligi va muntazam yangilanib borishi muhim.

Yoshlar va ta’lim muassasalarining vazifalari

Yoshlar davlat tilining kelajakdagi rivojida muhim o‘rin tutadi. Ularning tilga bo‘lgan munosabati oilada, ta’lim muassasasida va jamiyatda shakllanadi. Shu sababli o‘quvchi va talabalarni til tadbirlariga faqat tomoshabin sifatida emas, balki tashkilotchi, muallif va tashabbuskor sifatida jalb qilish kerak.

Oliy ta’lim muassasalarida talabalar konferensiyalari, ilmiy maqolalar tanlovlari, badiiy o‘qish kechalari va munozaralar o‘tkazilishi mumkin. Bunday faoliyat talabalarga o‘z fikrini dalillar bilan asoslash, nutqini rejalashtirish va auditoriya oldida ishonch bilan so‘zlashni o‘rgatadi. Shuningdek, boshqa fanlarni o‘rganishda ham o‘zbek tilidagi sifatli manbalardan foydalanish rag‘batlantirilishi zarur.

O‘qituvchilar va til mutaxassislari esa yoshlar uchun to‘g‘ri nutq namunalarini yaratishi, xatolarni tushuntirib tuzatishi va ijodiy tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlashi mumkin. Til o‘rgatishda faqat qoidalarni yodlash emas, balki ularni amaliy muloqot, yozish va tahrirlash jarayonida qo‘llashga e’tibor berish samarali natija beradi.

Tadbir va loyihalar samaradorligini oshirish

Tadbir yoki loyiha samarali bo‘lishi uchun uning maqsadi, auditoriyasi va kutilayotgan natijalari oldindan belgilanishi kerak. Masalan, savodxonlik loyihasida ishtirokchilarning boshlang‘ich bilim darajasi aniqlanib, loyiha yakunida natijalar qayta baholanishi mumkin. Bu yondashuv qaysi usullar foydali bo‘lganini aniqlash va kelgusi ishlarni yaxshilashga yordam beradi.

Tadbirlarni rejalashtirishda turli yosh va kasb vakillarining ehtiyojlarini hisobga olish muhim. Bolalar uchun o‘yin va viktorinalar, talabalar uchun munozara va maqola tanlovlari, kattalar uchun esa ish yuritish va rasmiy yozishmalar bo‘yicha amaliy seminarlar tashkil etish mumkin. Shunday yondashuv til targ‘ibotini barcha qatlamlar uchun tushunarli va foydali qiladi.

Shuningdek, hamkorlik ham katta ahamiyatga ega. Ta’lim muassasalari, kutubxonalar, mahallalar, nashriyotlar va ommaviy axborot vositalari birgalikda ishlasa, tadbirlarning qamrovi kengayadi. Loyihalar natijalarini ochiq e’lon qilish, ishtirokchilar fikrini o‘rganish va muvaffaqiyatli tajribalarni boshqa hududlarda ham qo‘llash orqali barqaror natijalarga erishish mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, davlat tili nufuzini oshirish uzluksiz va ko‘p tomonlama yondashuvni talab etadi. Ommaviy tadbirlar jamiyatda tilga hurmatni kuchaytirsa, amaliy loyihalar savodxonlikni oshirish va tilni kundalik hayotda qo‘llash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Raqamli platformalar esa til targ‘ibotini keng auditoriyaga yetkazish imkonini beradi.

Har bir fuqaro davlat tilining rivojiga o‘z hissasini qo‘shishi mumkin: adabiy til me’yorlariga rioya qilish, sifatli o‘zbekcha materiallarni yaratish va tarqatish, kitob o‘qish, yoshlarni rag‘batlantirish hamda tilga oid tashabbuslarda qatnashish shular jumlasidandir. Eng muhimi, til targ‘iboti faqat bayramlar bilan cheklanib qolmasdan, kundalik hayotning tabiiy qismiga aylanishi lozim. Ana shunda o‘zbek tilining jamiyatdagi nufuzi va qo‘llanish doirasi yanada kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. Mahmudov N. O‘qituvchi nutqi madaniyati. — Toshkent.
3. Qo‘ng‘urov R., Begmatov E., Tojiyev Y. Nutq madaniyati va uslubiyat asoslari. —Toshkent: O‘qituvchi.
4. Aminov M., Madvaliyev A., Mahkamov N., Mahmudov N. Davlat tilida ish yuritish. —Toshkent.
5. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. — Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi.